

նախագիծութիւն վայելելու :

Ի նդունեցէք Սրբազան Հայր, Ձեր որդւոյն ներքին զգացմանը թարգման հոնդիսացող, այն աղքատիկ գրութիւնը, որ կը նուիրէ ակնածաբար Սրբազնութեանդ յառաջ տօնիս Եսայեայ կայծակնամաքութեան սուրբ մարգարէի, նորա առ Մատաւած բարեխօսութիւնն հայցելով Ձեր վրայ :

11 Յուլի 1868

Գրիգոր Սարգսեան

(Յերոսաղէմ)

Կեաւարայի :

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐ

Նախախնամութեան մեզ պարգեւած բնական զգացումները կը ստիպեն զիս այսօր այս շքեղ հանդիսին մէջ յայտնել ինչ որ կը յղանայ խորհուրդըս և ինչ որ մտքէս կը ծնի :

Վարդ՝ որ ի բնէ անտի բարի արուած մի է, միշտ պէտք է աշխատի բարերարութիւն ընել բոլոր մարդկութեան, իւր բնութեան անհրաքելի օրէնքն է և մարդուս բուն պարտքը. քանզի եթէ մարդս ի բնէ չար լըլար, չարիք գործած ատենն ալ համարձակ կըլար և գաղտնի հնարից չէր դիմէր : Աստի յայտնի է որ չարը կամ չարիքը մարդկային կրից հնարքներ են կամ բարութեան պակասութիւնը : Բարեբարութիւնը մարդուս բնական ձիրքն է, զոր չը գործադրողը միշտ կը զղջայ, կը հառաչէ և ապերձանիկ է, եթէ նորա սրտի մէջ նսեմացած չէ չորութեան մշուշով այս զգացման վտէմութիւնը. մանաւանդ աւելի ցաւ կը զգայ այն ատեն, երբ գործադրել կը սկսի և ուրիշ դիմակայներ զայն կ'արգելեն : Այլ սակայն նա իւր նպա-

տակին հասած կը համարի, երբ իւր բարիքը դժուարութեանց կը հանդիպի. և քանի որ այն աղիւս զգացման եռանդը նորա սրտին մէջ անշիջանելի է, անշուշտ պիտի ըլլայ օր մը, որ յաղթելով ամեն դժուարութեանց պիտի գործադրէ իւր կամքը և պիտի հասնի իւր վեհ նպատակին : զի կամքը և գործը աննկուն զէնքեր են, որոնց զօրութեան ասջեւ ամեն բան իբրև ապակի կը փշթի :

Վեհափառ Տէր, քաջ գիտեմ, որ Դուք արդէն ճանչցած էք բարերարութեան բնական պարտաւորութիւնը և նորա զանազան բաժանումը, զոր չեմ ուզեր հաս կրկնել, այլ սա միայն հաստատապէս կրեսմ որ. բարերարութե գլխաւոր կէտն է մարդկութեան օգտի և յառաջագիծութեան համար աշխատելը, որ ըսել է մարդկութեան համար աշխատիլ, զի մարդկութիւնը՝ աշխատութեան — այն անգութ դահլիճին, այն խաւարի իշխանութեան — ձեռքէն մինչև որ չը փրկուի, կարող չէ յառաջ երթալ, ալ այն տխուր և խեղճ վիճակին մէջ միտով կը մարին նորա սրտի մէջ մարդավայել զգացումները, կը նսեմանան իւր բնական ձիրքերը և կը պակասի նորա դատողութեան զօրութիւնը, և այնուհետեւ ինչ որ ալ գործէ, միտասկար հետեւութիւն կ'ունենայ, զի խոհուն դատողութիւն չէ, և ահա այն գործնէ որուն չարիք կ'ըսուի և զայն գործողին ալ չար : Ուրեմն մարդս որ ի բնէ քարի է, յաւրութենէ զգուշացնելու և փրկելու համար աշխատելը՝ բարերարութեան մեծ կէտն է :

Վեհափառ Տէր, մեկը որ այժմ Ձեր այս բարի աշխատութեան, այս բարերարութեան արգիւնքը կը փայլէ լինի, ի՞նչ պէտքէ ընենք, ի՞նչպէս յայտնենք մեր անպայման գոհունակու-

Թիւեր Չեզ. Չեզ՝ որ կործենս վե-
րին Տեղութեան ազգեցութեամբ
արժանապէս կը կրէք Չեր վրայ
մի այնպիսի նուիրակոն անուն, զոր
իւր վրայ կրողներէն մէկն ալ դարերէ
ի վեր անմուռաց կը յիշատակուի : Ինչ
պէս սցսօր ալ նորա անմահ անուան
յիշատակը Հայաստանեայց առաքե-
լական եկեղեցին փառաւորապէս տօ-
նակմեց, Չեզ՝ որ 'Խուք ալ նոյն 'Մար-
գարէին պէս, Չեր անուան իմաստին
համեմատ, գործքով եւս կաշխատիք
փրկել մեր ազգի մատաղ սերունդը
ապիտուութեան խաւար խորխորատէն :
ուրիշ խալսելու համար լոյս և տա-
գուիս պէտք է : Լոյս՝ ճշմարիտ գիտու-
թեան, և տանգուիս՝ բարոյական յա-
ւաքագիտութեան : որպէս զի խաւարը
հալածուի և ընծայքը դէպի վեր ուղ-
ղուի, որով և կարողանաք փրկութի
գտնալ : Այն, 'Խուք կ'աշխատիք խրա-
խուռել երիտասարդութիւնը դէպի
յուսումն, առանց վնասելու այն տ-
մեն դժուարութիւններէն, որոնք քը-
նականապէս կը պատահին աշխա-
թեան ուղի : Բանդի գործ մը որ աշ-
խատութիւն չ'ուզէր, որ դժուարու-
թիւն չ'ունի, այն գործը արժէք ալ
չ'ունի և բարիք մը չէ : Չարութիւնը
և մոլորութիւնը միայն դիւրութեամբ
և առանց մեծ աշխատութեան կր-
լայ : Սակայն սուր և կիրթ դատողու-
թեան տէր մարդիկը միայն կարող են
երեւակայել նորա ազգտալի հետեւե-
լները, ու : 'Խուք էք : Սեհափառ
Տէր, որ կ'աշխատիք շնորհել մեզ լոյս՝
գաղափարներ տեսնելու, տանգուիս՝ վեր
ելլելու, ուսուր և վահան՝ բարւոյն դի-
մակայները խորտակելու, որ մի միայն
ճշմարիտ գիտութեան և դատախարա-
կութեան պաշտօնեայններու ձեռք կը
կատարուի : Աշխատիք վերջապէս որ
բարոյական կենդանութեան քաղցր դե-

փուռը շնչեմ, որ ճշմարտութեան և
քրիստոնէական ուղիղ սիրեանց մէջ է,
զորս կը վայելեմք մինչև ցարդ և կը համ-
բարեմք մեր մոտոց շանմարանին մէջ : կը
ճգնիք որ արթննան մեր իմացական
կարողութիւնները, որպէս զի քիտանք
թէ՝ մարգարէն է : որով և կարող
պիտի ըլլանք պիտանի անդամներ ըլլալ
յօգաւտ ազգութեան և 'ի պարծանս
'Չերդ Սբաղնութեան :

Սեհափառ Տէր, հաւատի ենք
որ 'Խուք Չեր անգին բարերարութեց
փոխարէն ուրիշ բան չէք ուզեր և
մենք ալ ուրիշ փոխարինութիւն չենք
կարող ընել, բայց միայն մեր փոխարի-
նութիւն պիտի լինի ճշմարիտ գիտու-
թեամբ լուսաւորիկութեան զենքով զի
նուորիկ քրիստոնէական անթառամու
անուշահոտ ծաղիկներով զարդարուի-
չք խաբուիլ բնաւ այն իմաստկութիւն
ներէն, որոնք կարող են երիտասար-
գութեան փափուկ գաղափարները
խանգարել և աղաղակել : որով և ան-
պիտան մարդակերպ հրէշներ կազմել :
Այ, չք պիտի խաբուինք, քանզի մեք
Տէրը գտնոնք ճանչցուց մեզի : 'Ի գոր-
ծոց նոցա ծանիլիք զնոսա ու :

Ինդունեցէք ուրեմն, Սբաղան
Բարերար, մեր երկու խօսքը որպէս
ճշմարիտ յայտարար երախտագիտու-
թեան և որոնք ապացոյց թու լինին
որ մենք պիտի վարուինք համեմատ
այս լրաձնեւորու, որոնք անստորակոյճ
փափաքելի են և Չեզ :

Ինդունեցէք նաեւ, իբրեւ հաւա-
տիք մեր ուրախական զգացմանց, ինչ
որ առիթ ունեցանք խօսելու 'Չեր յի-
շատակաց արժանի անուան տարեգար-
ձի աւուրս մէջ, ուր կը նուիրենք մեր
որդիական խոնարհութիւնը, շնորհաւ-
րելով այս օրս և մաղթելով վերին 'Սու-
խախնամութենէն երկարատեւ կենջը
և երջանկաւեւ խաղաղութիւն պահ-

պանել զճեղքնդ հսկանեաւ ամենա
զօր Աջն իւրոյ :

1868 Յունիս 11 Կ. Տաթևան Ե.
Յերթասպէս Դարակասարդի Ա.
Ե. Ս. Ստանիսլասի :

ՈՒՆԵԶՈՒՄՆ ԸՆԶԻՆ

(Ըարուսկութիւն տես . թիւ 6)

Սարգուս իւր անձին համար մտաւ
ցածին յատկութիւններ ստեղծելն՝
ինքզինքը լիովին չը ճանաչելու հետեւ
ւանքն է , և ինչպէս կրնայ իմաստուն
կոչուիլ այն որ միշտ աւելի կամ պաւ
կաս ինքզինքը խտրելու կը հետեւի .
մարդկային ընկերութեան մէջ ինչէ
արժեքս , ինչ դեր է որ կը խաղամ
ընկերութեան մէջ , այս հարցումները
տրոնք խիստ կարեւոր են մեզ համար ,
և որոնց մասին արդէն գրագուստ
ենք մեր անձնասիրութեանէն , ուստի
այս հարցումներուն օրինաւոր պաւ
առաջանելու համար , պէտք է հանաւ
պօղոթեայ մեր սրտերու մէջ անցած
ները մանրախուզիւ նկատել . Եւ երբ
մեր սրտի ամենապաղտնի խորհրդուն
կընտելանանք , երբ կարող կըլլանք թէ
ստորին և թէ բարձրագոյն շարժաւիթ
ները նկատել , և երբ ուշի ուշով կը
տորվնք հսկել այն զանազան զգացում
ներուն , որոնք մեր որոշումները կը
վճռեն և մեր խօսքերը կը թելադրեն ,
այն ժամանակ կ'ունենանք զմարդիկ
կշռելու անսխալ և մեր վստահութեաւ
նը արժանաւոր կարգադրիչ մը :

Այն , այն մարդը որ իղձի մօտք չը
քններ , թող երբէք իւր ընկերը դաւ
տելու փորձ չը փորձէ անոր խօսքե
րուն և գործքերուն նայելով . վասն
զի այս պարագայիս մէջ իւր գաղտն
ըութիւնը անշուշտ անկատար , հարեւ

ւանցի և ըստ երևոյթին միայն եղած
կ'ըլլայ : Այն անձը՝ որ իւր զգացմունց
աղբիւրը ստուգելու չը ճանաչեր , ինչ
պէս կրնայ սարիշներուն սրտի գաղտն
նիքը թափանցել . իսկ նա՝ որ ինքզին
քը հիմնովին ճանաչած է , անշուշտ
պիտի գիշտի իւր նմանիներուն յան
ցանաց ներողամիտ գտնուիլ , կոնխաւ
մտաբերելով իւր անձնական տկարու
թեան տխուր յիշատակը , և միանգաւ
մայն պիտի խուսէ այն պատիւր գովեստ
ներէն , զորս մեծ ազդողկաւ յօգս կը
բարձրացնէ հանրութիւնը . վասն զի
գիտէ իսկ թէ որչափ քիչ է իրական
արժէքն այն գործերու մէջ , զորս կը
գովեն մարդիկ , և թէ որչափ կարեւ
ցութեան արժանի են այն բազմաթիւ
թշուառները , զորս աշխարհը կը գաւ
տապարտէ : Այն զի յափշտակիչ պաւ
րագաները , եռանդոտ արիւնք և ասաւ
տիկ պիտոյքը՝ շատերուն տեղի կու
տան իրենց անձն խոցող մոռնալու ,
և կը մղեն զմարդ այնպիսի գործի մը
որոյ յիշատակը ջնջելու համար մար
դուս բովանդակ կենաց արաշխարհ
թիւնը չը կրնար բաւական ըլլալ :

Ենթերին ճանչելով՝ մարդկային
բնութեան ճանաչումը կըմբռնենք ,
և մարդկային բնութեան ճանաչմամբ
ուրիշ մարդկանց վրայ իշխանութիւն
և ազդեցութիւն կրնանք ունենալ :

Իւրաքանչիւր մարդ իղձ մը ունի
մարդկանց վրայ ազդեցութիւն ունեւ
նալու , և այս ազդեցութիւնը թէ մեծ
ըլլայ և թէ փոքր մեր երջանկութեան
կարեւոր է , վասն զի ինչպէս կրնանք
ապրիլ առանց մեր նմանիներուն օգ
նելու : Եւ ինչպէս կրնանք հասարակու
թեան մէջ օգտակար բան մը յառաջ
տանիլ , եթէ չենք կրցած՝ գէթ մեր
ընելիք գործին համար անոր մէկ բաւ
նի անդամոց հաւանութիւնը ստա
նալ :